

Locka inte hit företag med statliga specialstöd

Svenska Dagbladet den 13 april 2023

Subventioner till gröna industrier i USA (IRA) har lett till en europeisk oro för att företag ska flytta produktionen till andra sidan Atlanten. Oron är befogad och i Sverige ser vi exempelvis hur Northvolt diskuterar lokaliseringen av sina anläggningar utifrån möjligheten till subventioner. Detta visar på hur länder i tilltagande omfattning lanserar subventioner till industrier och företag i ett försök att säkerställa produktion som anses särskilt viktig för den långsiktiga ekonomiska utvecklingen. Multi-nationella företag är emellertid svåra att attrahera och subventioner kan kosta mer än vad landet får tillbaka i form av ekonomisk tillväxt och syssel-sättning.

Att attrahera multinationella företag ses ofta som särskilt önskvärt då dessa tenderar att vara relativt stora, väl integrerade i export-marknader, bedriver mycket forskning och kontrollerar den största delen av världens spjutspets-teknologi. Att få utländska multi-nationella företag att etablera sig i Sverige kan därför öka den ekonomiska tillväxten och leda till högre löner och ökad levnads-standard för befolkningen.

I Sverige har tillvägagångs-sättet för att attrahera utlandsägda datorhallar emellertid ifrågasatts. Stora företag som Amazon, Facebook, Microsoft och Google har genom statliga stöd förmåtts etablera verksamhet i Sverige. Men antalet nya jobb har blivit betydligt färre än vad som förväntades, eller kanske till och med utlovades. Vidare har stora skatte-rabatter på el för dessa internationella företags-jättar väckt kritik från det inhemska näringslivet. Ett näringsliv som saknar denna typ av stöd och som drabbats hårt av höga elpriser.

Frågan är då vad ett land som vill attrahera utländska företag ska fokusera på. I en ny forsknings-översikt försöker jag svara på frågan genom att sammanfatta och diskutera den existerande litteraturen om vad som bestämmer multi-nationella företags lokalisering-beslut.

En slutsats är att statliga subventioner till utländska multi-nationella företag sällan är samhälls-ekonomiskt försvarbara. Subventioner används framför allt när länder försöker locka till sig investeringar som ter sig särskilt värdefulla. Detta handlar ofta om högteknologiska företag, där förhoppningen är att dessa ska leda till teknologi-spridning och ökad tillväxt. En annan fördelaktig aspekt är om utländska företag utvecklar länkar till det inhemska näringslivet genom att exempelvis använda inhemska under-leverantörer. Syssel-sättnings-skapande är naturligtvis även det av intresse, inte minst om investeringarna sker i regioner med en svår arbets-marknads-situation. Men forskningen pekar på svårigheter för politiker och tjänstemän att utvärdera utländska direkt-investeringar utifrån dessa dimensioner. I praktiken betalar sig sällan subventioner utan länder tjänar mer på att hålla hårt i plånboken och låta utländska företag bära sina egna kostnader.

En bättre strategi än subventioner tycks vara att förbättra det allmänna näringslivs-klimatet. Inflödet av multi-nationella företag visar sig gynnas framför allt av en kompetent arbetskraft, god infrastruktur, öppenhet för handel och kapital-flöden och en stabil ekonomisk utveckling. Skatter spelar roll på marginalen i så måtto att de inte bör vara väsentligt högre än i andra närliggande länder. I Sveriges fall innebär det framför allt andra europeiska länder.

Det visar sig alltså att det i mångt och mycket är samma faktorer som ökar inflödet av utländska företag som gynnar inhemska företag. Det underlättar den ekonomiska politiken då myndigheter kan fokusera på generella näringslivs-åtgärder snarare än att utarbeta special-lösningar och olika typer av subventioner för utländska företag.

Om vi slutligen återkopplar till exemplet med utländska dator-hallar i Sverige, finns det i ljuset av diskussionen ovan brister i det svenska hanterandet. För det första framkommer det att statligt finansiellt stöd till utländska direkt-investeringar sällan ger så stora samhälls-ekonomiska vinster att de kan motiveras. För det andra är det oklart vad som motiverar att just dator-hallar har behandlats med riktade åtgärder från svenska myndigheter; de bedriver inte högteknologisk verksamhet, de skapar relativt få jobb och de har även relativt få länkar till det inhemska näringslivet.

Förhoppningsvis kan en bättre kunskap om den existerande forskningen på området göra att denna typ av missriktade satsningar undviks.

Fredrik Sjöholm